

AZ ÖKOLÓGIA ÉS A MŰVÉSZET SZEREPE A PARADIGMAVÁLTÁSBAN A NÁDASDY AKADÉMIA SZIMPÓZIUMA

Ertsey Attila

Az Akadémia első korszaka (1992-2013)

2013. január 15-én elhunyt gróf Nádasdy Ferenc, a Nádasdy Alapítvány és a Nádasdy Akadémia létrehozója. Ezzel az Alapítvány és Akadémia első korszaka lezárult, és egy új vette kezdetét. A Nádasdy Akadémia missziója a Nádasdy Ferentől származó „fenntartható környezet” fogalmának megismertetése volt, mely túllép a „fenntartható fejlődés” növekedés- és profitorientált ideológiáján, mert felismeri, hogy maga a növekedés és a profit ideológiája okozza a természeti környezet pusztulását. Nádasdy másik felismerése, hogy nincs ökológia művészet nélkül.

A valódi gyógyuláshoz paradigmaváltásra van szükség, melynek szemléleti alapjait vetette meg Nádasdy Ferenc az Akadémia létrehozásával, maga mellé gyűjtve a kor legprogresszívabb törekvéseit, az ökológia és a művészetek legismertebb képviselőit Lányi Andrástól Makovecz Imréig. Az Akadémia egy globális üzenetet hordozó szellemi centrum ígéretét hordozta és képviselte. E törekvés erőteljes induló lendülete megtört, egyenes arányban az alapító egészségének megrendülésével. A nyári szimpóziumokon 2006 óta Nádasdy Ferenc már nem tudott részt venni, az utolsó esemény 2009-ben volt. Halálát követően az Alapítvány konferenciái újra kívánják fogalmazni az Ala-

pító szándékát és új célokat tűz ki az Akadémia elé.

Egy új kezdetnek oda kell visszanyúlnia, ahonnan indult, a kezdeti ambíciókhoz és választ adnia a jelen kérdéseire.

A kastély

A kastély ma állami tulajdon, a Forster Gyula Intézet kezelésében. A rendszerváltás után kanadai emigrációjából hazatért Nádasdy Ferencet nem jogos jussának visszakövetelése, hanem egy Akadémia – egész évben működő, bentlakásos oktató-kutató központ – víziója foglalkoztatta, ahol konferenciák és művészeti események kapcsolják össze az itt folyó munkát a nyilvánossággal.

A vízió fizikai és szellemi alapjai megteremtődtek. A gróf úr és az örökségvédelem közös erőfeszítései eredményeképpen a kastély kikerült a korábbi, honvédségi kezelés alól és megnyílt a lehetőség a célok megvalósítására, majd megkezdődött a felújítás. Többek közt a Norvég Alap támogatása révén kívülről teljesen megújult a Hauszmann Alajos által tervezett épület, amely Közép-Európa egyetlen Tudor stílusú kastélya. A hozzá tartozó angol tájkert stílusú kastélypark is kezd magához térni. Az önmagát is eltartani képes, hotelszárnnyal, kutatószobákkal és konferenciatermekkel felszerelt komplexum működőképessé tételéhez még

jelentős ráfordítás szükséges. Ez a közeljövő feladata az Akadémia fizikai testére vonatkozóan, mely a misszió megvalósításához a megfelelő környezetet biztosítja.

Hagyomány, integritás, jövőkép

A Nádasdy Alapítvány és Akadémia jövőjét annak szellemében lehetséges csak elképzelni, amelyet alapítója neki szánt. Nádasdy Ferenc szellemiségének folytonosságát kell biztosítani.

„Tradition, Integrity, Vision”, azaz, „Hagyomány, integritás, jövőkép”. E szavak állnak az Alapítvány címerében. Az integritás egységet, de egyúttal becsületességet, hűséget is jelent. A vízió – Lányi András szavait kölcsönvéve – látomásnak is fordítható, egy lehetséges jövő látomásának.

Művészet és ökológia

Nádasdy Ferenc szíve a helyén volt. Ez a kijelentés több, mint egy szimpla frázis. A jövő mozgatóereje a szív intelligenciája, szemben a jelenkorral, melynek az ész, az értelem. Ez a misztérium a kor felszíne alatt megbúvó, legmélyebb keresztény impulzus. Ferencet a szíve húzta haza, és azokat a személyiségeket hívta a leendő akadémia szellemi körébe, akikhez szíve vezette. Az eredmények igazolták őt.

A jelenkor a materializmus korszakának lecsengése, amikor a természettudomány szükségszerű fejlődésének tetőpontja

után egy új korszak, paradigmaváltás közeleg. Ez kell, hogy álljon az Akadémia céljainak fókuszában.

A 2013-as szimpózium

A 2013 júniusában, Nádasdladányban tartott szimpózium visszatekintett az elmúlt másfél évtized eredményeire, és előretekintett az Akadémia jövőbeni feladataira. A kívülről teljesen megújult, egyedülálló szépségű kastély emeletén sor került gróf Nádasdy Ferenc emlékszóbjának megnyitására is. A szimpózium programját az átalakuló kuratórium állította össze, az új kezdet jegyében:

- a kezdetek, szándékok (visszatekintés)
- művészeti elem az esemény középpontjában, a múlt és a jövő összekötése
- a paradigmaváltás műhelye (az Akadémia jövőképe)
- záróesemény: faültetés

A gyógyuláshoz szemléletváltásra és új értékrendre van szükség. Erről diskuráltak építészek, képzőművészek, muzikusok, ökológusok. Keserü Katalin az alapítvány húsz esztendő művészeti missziójáról, a kanadai kapcsolatokról és a hazai képzőművészek részvételéről beszélt. Turi Attila az organikus építészetről és annak szociális feladatáról, az árvízi és vörösiszap-ka-

tasztrófa utáni újjáépítésekről tartott előadást, a Kárpát-medencei jelenlétén át a Makovecz-hagyaték feldolgozásának hatalmas feladatáig. Herczeg Ágnes a közösségi kertekről és a táji örökségről, Kajner Péter az élelmiszer-önrendelkezésről, Lányi András Nádasdy Ferenc látomásának időszerűségéről, Ertsey Attila pedig az Akadémia jövőbeni teendőiről beszélt. Bencsik János volt energiaügyi államtitkár az erőforrásválságból kivezető alternatíváról szólt. A program csúcspontját Kathy-Horváth Lajos zeneművész és zeneszerző kamarakonzertje jelentette, virtuóz hegedű- és zongorajátékával. Kathy-Horváth Lajos személyisége eléggé el nem ismert értéke a hazai zenei életnek. A zenész a néhai legendás Szíriusz együttes billentyűseként debütált, majd Cziffra György segítségével kijutott Párizsba, ahol sikeresen felvételizett Yehudi Menuhin mesterkurzusára, melynek elvégzése után oktatóként ott marasztalták. Onnan tért haza, jelenleg a Napház Roma Kulturális Központ vezetője. Tavaly készült el *Alfa és omega* című zenekari műve, melynek CD-jére valamennyi hangszert saját maga játszotta fel. Az eseményt megjelenésükkel megtisztelték az állam képviselői is, Cselovszki Zoltán a Forster-központ ré-

széről, Fekete György, a Magyar Művészeti Akadémia elnöke, valamint a szakterület államtitkára, Halász János. Bencsik János értékelése szerint a szimpóziumból „... amolyan klasszikus műhelymunka kerekedett: pallérozása az elmének, gyógyítása a léleknek.”

Goethe, Makovecz és Douglas Cardinal

Nádasdy Ferenc történelmi találkozót hozott létre, amikor egy fedél alá hozta Makovecz Imrét és Douglas Cardinalt. Makovecz Imre közvetítette a goethei örökséget és annak modern kontinuitását, a Rudolf Steiner által alapított antropozófiát. Goethe fogalmazta meg a modern ember számára a művészet jelentőségét. A művészetet az egyetlen olyan kapcsolatnak tekintette, mely a szellemvilág és a modern ember közt még megmaradt. E felismeréséből született híres kijelentése: „A művészetben a Természet teremt tovább az ember által.”

Goethével indult el az új kor, az ő méltatlanul mellőzött természettudományos műveivel – a magyar jubileumi Goethe-összkiadásból csak ez a kötet hiányzott – és szemléletével, mely elágazott Newtontól és Darwintól, és új irányt tűzött ki. Most, hogy a természettudományos világkép

kiélte magát, eljött az ideje az elhagyott ösvény megkeresésének. A materializmus korszakát fel kell hogy váltsa a szellem kora. Goethe után a következő lépés a XX. század fordulóján történt, Rudolf Steinerrel és az atomfizikus Heisenberg felismerésével. Heisenberg határozatlan-sági relációja kijelölte a természettudományos megismerés határait. Az elemi részecskék vizsgálata ütköztetéssel történik. Az ütköző részecskék nyomait elemelve lehet azok tömegére, sebességére következtetni. Egy elemi részecske megfigyelése tehát csak úgy jöhet létre, hogy a megfigyelő szubjektum egy részecskét bocsát ki, mely a megfigyelendő objektummal ütközik, és az ütközés nyomaiból következtetünk, milyen lehetett a megfigyelt részecske az ütközés pillanatában. Az ütközés ereje – a megfigyelő szubjektum – azonban megváltoztatja a megfigyelt objektumot. Az elmozdul, már nincs ott, és nem objektum többé, mert a szubjektum megváltoztatta. Az objektív megismerés ezáltal lehetetlenné vált, elérte határait, amin túl közvetlenül nem, csak közvetve állíthat bármit. Ezt a megismerési küszöböt a fizika nem vette tudomásul, és továbbhaladt a bizonyíthatatlan hipotézisek irányába, melyekből virtuális valóságot fabrikál. A helybenjárás már egy évszázada ugyanott tart (lásd a CERN kutatásait: Higgs-bozon és társai).

Steiner tette meg a döntő lépést: Goethe életművét folytatva a természettudományos megismerés mellé – és nem azt tagadva – a szellemtudományos megismerést állította, mely képes átlépni a Heisenberg által felismert objektív megismerési határvonalat. Ebből fejlődött ki a XX. század egyik legjelentősebb gondolkodási iskolája, az antropozófia. Ennek a jellegzetesen közép-európai szellemiségnek gyümölcsei a Waldorf-pedagógia, az orvoslás, a biodinamikus földművelés, a társadalmi organizmus hármastagozásának kutatási eredményei, a különböző művészeti ágak megújítása, köztük az organikus építészettel, középpontjában legnagyobb alakja, Makovecz Imre világmérétekben elismert életművével.

Makovecz egy mitikus kor előhírnökeként teremtette meg mélyen spirituális építészetét, míg Cardinal, az indián apa

és német anya gyermekeként született kanadai építész rendelkezett az ősök szellemi látásának maradványával és egyúttal a modern kor követelményeire való művészi válaszadás képességével. A két szellem itt találkozott, és szavak nélküli, mély megértés született közöttük. Nem egy uralkodó nép találkozott egy rabszolgánéppel, hanem Európa találkozott Amerikával, két legmagasabb kvalitású szelleme által. A találkozó jelentősége abban állt, hogy bebizonyította: a spiritualitás, a művészet és az ökológia nyelve univerzális. Ez az a kapocs, mely a jövő felé vezet. Nádasdy tétele bizonyítást nyert.

Nem kisebb jelentőségű volt ez a találkozó Joseph Beuys, a világhírű német művész híres *I like America and America likes me* kojot-akciójánál. Beuys három napot töltött egy New York-i galériában összezárván az indiánok totemállatával, a kiiríthatatlan és hallatlanul intelligens kójjal. Ezzel a gesztussal ki akarta engesztelni Amerikát azért, amit a szökött európaiak tettek vele. A három nap alatt érdekes, mitikus párbeszéd alakult ki Beuys és a kojot közt. Európa párbeszédet folytatott Amerikával.

Beuys akciója egy töről fakad Makovecz Imre gesztusával, amikor a walesi főenyen kőből kirakott egy triskelt, az ősi kelta misztériumokból származó jelet, hogy kiengesztelje azt az angolszász gazdasági világhatalmat, mely Közép-Európa szétzúzásaért felelős. Douglas Cardinal tervezte az indiánok múzeumát Kanadában, és egy furcsa, megszakadt történet során részben az amerikai indiánok múzeumát, a washingtoni Capitol Mall-on. Az indiánok spirituális örökségének sorsa párhuzamos Közép-Európa szenvedéstörténetével, mely egy új Húsvét és Pünkösd felé halad.

Makovecz Imre hatalmas életművet hagyott maga után, új távlatot nyitott a jövő felé, építészeti és társadalmi területen. A Nádasdy Akadémia szoros kapcsolatban kell, hogy maradjon e szellemiséggel.

Csónaképítők –

az Akadémia tematikus körvonalai

Az akadémia a paradigmaváltás műhelye kell, hogy legyen. A már több helyen folyó munkát lassan ide lehet és kell terelni. A

globalitással szemben fellépő lokalitás mozgalma ma azokban a körökben működik, melyek jeles személyiségeit Nádasdy Ferenc ösztönös jóérzéssel idevonzotta. Erről a szellemiségről érdemes ma beszélni, a szimpózium előadói ebből a körből kerültek ki, néhány irányt felvillantva. A Nádasdy Akadémia az élő, az étellel kapcsolatban álló művészet és a legteljesebb értelemben vett ökológia házásságának műhelye, találkozóhelye, otthona lehet. A hagyományos értelemben vett művészetben ez a zene, a képzőművészet, a mozgásművészetek – tánc, orkesztika, eurytmia – és a művészeti határterületek, land art-ig és a performance-ig terjedően. Az akadémia egy lépést tett már a művészet kiterjesztése irányába – Beuys kitágított művészetfogalma értelmében – a szociális plasztika felé. A szociális plasztika abból a felismerésből indul ki, hogy a társadalom egy magasabb rendű élőlény, melynek három, egymást átható életterülete a szellemi élet, jogi-politikai élet és a gazdaság. A három területet az ember teremtő tevékenysége kapcsolja össze egy szinergikus összműködésben. A szociális organizmus formálása, az egyén teremtő részvétele, alakító munkája a társadalom életterületein, ez maga a szociális plasztika. Az ökológia az ember és a természet megbomlott összhangjának, a harmóniának helyreállítási kísérlete. A művészet gyógyítóan hat az emberre, a szociális közegre és a környezetre, mely tudatállapotunk kivételül képe. A különböző művészeti tevékenységek folytatására ad teret a kastély és környezete. Számos képzőművészeti kiállításnak adott helyet, illetve a nyaranta felépített nézőtér – háttérben a kastéllyal mint díszlettel – táncművészeti és operaelőadások helyszíne. A kastély máshol működő műhelyek éves találkozási pontjaként is szolgál.

Képzőművészet, kertművészet, építészet

- tájépítészet, land-art a kastélyparkban
- kertművészet, kalákák
- időszakos képzőművészeti kiállítások
- nyári nemzetközi workshopok
- az organikus építészet jelene, Makovecz Imre szellemi öröksége
- fenntartható építészet, építészeti szakmai konferenciák

Mozgásművészet

- építészet és mozgásművészetek
- euritmia előadások, orkesztika
- szabadtéri opera, táncművészet, színház, alternatív színház

Ökológia

- a fenntartható mezőgazdaság műhelye, mintakert, gyümölcsész tanfolyam, városi kertek, képzések, műhelymunka, éves ritmusban
- az új paradigma, a Harmadik Út
- az étel-miszer-önrendelkezés stratégiája, képzések, közösségi támogatású mezőgazdaság (CSA)
- energetikai autonómia, országstratégiák
- tájökológia, fokgazdálkodás, klímaváltozás, különös tekintettel a környékre, a Sárrét lehetséges rehabilitációja
- tájökológiai nyári workshop

Szociális plasztika

- a szociális organizmus hármastagóztatásának kutatása, megismertetése
- új művészet, a szociális plasztika, Beuys, új médium – az élő szubsztancia, mozgásfolyamatok, metamorfózis
- antropozófiai orvoslás, konferencia, kurzusok, a gyógyítás művészete
- a földművelés művészete, biodinamikus mezőgazdasági képzések, méhészet
- alternatív közgazdaságtan, a szociálkvóta (társadalmi részesedés)
- a szabad szellemi élet kérdései, az oktatás szabad finanszírozása, az állam szerepe, alternatív pedagógiák
- jogi-politikai alternatíva: közvetlen demokrácia, népi kezdeményezés

- fenntartható ipar, decentralizált termelés, szociális szövetkezetek
- Közép-Európa misztériuma, történelmi jelenléttudat

A Nádasy Akadémia és a Makovecz Alapítvány kapcsolata

2012-ben jött létre a Makovecz Imre Alapítvány. Tevékenységi köre kidolgozás alatt áll. Ennek kapcsán felmerült egy Archívum és Kutatóközpont létrehozatalának gondolata, ahol az életmű kutatása, bemutatása mellett eleven szellemi centrum jöhet létre, mely nemzetközi építészeti zárandokhellyé válhat, rendszeres konferenciákkal, a Makovecz-díj átadási ünnepségével. A két törekvés összefűzése mindkét iránynak javára válhatna.

Akadémia, kutatóközpont, archívum, szálloda, konferenciaközpont, művészeti centrum, alkotóműhely, fesztiválszínhely

Az Alapítvány – együttműködve az épület kezelőjével – feladatának tekinti, hogy a kastély teljes rendbehozatalát és működésbe hozását elősegítse.

2014: Harmadik Út – alternatív csúcstalálkozó

A jövő évi szimpózium témája a Harmadik Út, a paradigmaváltás szellemisége. A szimpózium alternatív csúcstalálkozó megrendezését célozza. A program első részében visszatekint a Harmadik Út eszmé 1980-as születésére – a német Zöldek megjelenésével – és a fogalomkört tisztázva leválasztja más, hasonló elnevezésű törekvésektől. Egyúttal áttekinti az össz-társadalmi alternatíva elmúlt 30 évének

történetét a jelenkor válságáig, benne a művészet válságát, patológias jelenségeit és a gyógyító impulzusokat. A második rész a jelen jövőbe mutató aktivitásait tekinti át képviselőik beszámolóí révén. A harmadik rész a részterületeket összefogó feladatok áttekintése, stratégiaépítés. A találkozó a paradigmaváltás műhelyeinek rendszeres eszmeecseréje lesz.

THE ROLE OF ECOLOGY AND ARTS IN THE PARADIGM SHIFT SYMPOSIUM

AT THE NÁDASY ACADEMY

Founded in 1992, Nádasy Academy set the objective to make the idea of sustainable environment more accessible to the general public. In line with the thoughts of the founder, Ferenc Nádasy, the Academy proclaims the need to transcend the ideology of sustainable development, based entirely on growth and profit, understanding that these underlying drives will lead to the destruction of the natural environment. Another significant realization of the founder, who died in 2013, is that there is no ecology without arts. An entire shift of paradigm is needed for reaching a convincing solution; and this was the main topic of discussion between prominent minds of ecology and distinguished artists at the 2013 symposium. The future objective of Nádasy Academy is to provide a meeting ground and a haven for the marriage of living art and ecology at its best.

HELYREIGAZÍTÁS • Az *Országépítő* 2013/2 számában megjelent *Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia – Stadion, Pillanatkép az építésről* című cikkkel kapcsolatban szerkesztőségünk az alábbi kiegészítést teszi: A felcsúti komplexum első ütemének tervezésében Makovecz Imre irányítása mellett Grekofski Nathalie, Órfi József, Dobrosi Tamás, Gerencsér Judit, Dósa Papp Tamás, Várlaki Erzsébet, Hegedűs Alice, dr. Herczeg Ágnes, Pongor László és Snopper Zsuzsanna vettek részt. • A 2013/2 számunk 5. oldalán megjelent fényképet nem Sáros László György DLA, hanem dr. Szűcs Endre készítette. • Az érintettek és Olvasóink szíves elnézését kérjük.